

PROGRAM VYSIELANIA DOBROVOĽNÍKOV A EXPERTOV DO ROZVOJOVÝCH KRAJÍN¹

1. Úvod

Pilotný program na vysielanie dobrovoľníkov a expertov do rozvojových krajín (ďalej len „dobrovoľnícky program“) schválilo vedenie MZVaEZ SR na roky 2012 až 2014. Počas prvých troch rokov sa záujem mimovládnych organizácií o účasť v programe neustále zvyšoval a rastúcu tendenciu má preto aj počet vyslaných dobrovoľníkov (16 v roku 2012, 24 v roku 2013 a plánovaných 40 v roku 2014). Aj verejnosťou a médiami je program vnímaný ako úspešná súčasť rozvojových aktivít SlovakAid. Vzhľadom na úspešnosť pilotnej fázy sa MZVaEZ SR rozhodlo v iniciatíve pokračovať aj po ukončení platnosti aktuálneho programu (31. 12. 2014). Nový program realizovaný od 1. 1. 2015 reflektuje poznatky a skúsenosti vyplývajúce z implementačnej praxe predchádzajúceho obdobia ako aj z odporúčaní mimovládnych rozvojových organizácií a ďalších aktérov SlovakAid.

Vysielanie dobrovoľníkov ako jednu z foriem oficiálnej rozvojovej spolupráce využíva väčšina tradičných donorov. Vysielanie mladých ľudí s cieľom prispieť k rozvojovým projektom a získať skúsenosti s rozvojovou problematikou alebo vysielanie expertov, ktorí bez nároku na odmenu poskytujú svoje skúsenosti v miestnych inštitúciách, sú typickými podobami tejto modality rozvojovej spolupráce. Vysielanie dobrovoľníkov pomáha budovať odborné kapacity, osobitne mladých ľudí, s priamou skúsenosťou z rozvojových krajín. V rámci tohto programu môžu byť vysielaní aj experti, ktorí poskytujú svoje vedomosti, skúsenosti a zručnosti v prospech organizácií a komunít v rozvojových krajinách.

MZVaEZ SR implementuje program v súlade s **platným legislatívnym rámcom**:

1. Zákon č. 617/2007 Z. z. o oficiálnej rozvojovej pomoci a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov definuje vysielanie dobrovoľníkov ako jednu z foriem realizácie oficiálnej rozvojovej pomoci (ďalej len „ODA“),
2. Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, poskytuje osobe dobrovoľníka a dobrovoľníckej práci právny základ pre vykonávanie dobrovoľníckej činnosti v cudzine v rámci rozvojových programov.

2. Základné informácie o programe

Názov	Program vysielania dobrovoľníkov a expertov do rozvojových krajín
-------	---

¹ V súlade so Strednodobou stratégiou rozvojovej spolupráce SR na roky 2014 – 2018 je Program vysielania dobrovoľníkov a expertov do rozvojových krajín súčasťou Programu vysielania rozvojových pracovníkov a civilných expertov. Keďže je vysielanie civilných expertov do aktivít krízového manažmentu mimo územia SR podrobne rozpracované v zákone č. 503/2011 Z. z., tento materiál sa mu nevenuje.

Prijímateľ	Rozvojové krajiny podľa zoznamu Výboru pre rozvojovú pomoc v rámci Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (DAC/OECD), primárne prioritné krajiny podľa platnej Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR
Predpokladané trvanie programu	Program je realizovaný podľa tohto dokumentu od 1. 1. 2015 po dobu neurčitú
Rozpočet	Samostatná položka rozpočtového podprogramu 05T0A – Oficiálna rozvojová pomoc MZVaEZ SR na príslušný rozpočtový rok
Programový koordinátor	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR
Implementačná agentúra	Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS)

3. Základné pojmy

Základné pojmy ako dobrovoľník, dobrovoľnícka činnosť, prijímateľ dobrovoľníckej činnosti, vysielajúca organizácia použité v tomto programe sú ustanovené zákonom č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Expert – fyzická osoba, ktorá na dobrovoľnej báze a bez nároku na odmenu poskytuje svoje profesionálne vedomosti, skúsenosti a zručnosti v prospech rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci, budovania kapacít mimovládnych organizácií, verejných vzdelávacích a zdravotníckych inštitúcií a komunít v partnerských rozvojových krajinách.

Dobrovoľnícky projekt – činnosť zahŕňajúca prípravu, vyslanie dobrovoľníka a jeho ponávratové aktivity.

Etický kódex – vo vzťahu k obyvateľom prijímateľskej krajiny bude dobrovoľník rešpektovať etické štandardy a princípy správania sa:

- Vo všetkých svojich aktivitách a menovite v komunikácii s verejnosťou koná dobrovoľník s rešpektom k dôstojnosti, hodnotám, histórii, náboženstvu, rase a kultúre ľudí, s ktorými pracuje, v súlade so základnými ľudskými právami,
- Dobrovoľník sa nepodieľa na korupcii alebo inom porušení všeobecne záväzných právnych predpisov a informuje prijímateľa a/alebo vysielajúcu organizáciu o každom podozrení z korupcie a porušenia všeobecne záväzných právnych predpisov,
- Dobrovoľník sa správa spôsobom, ktorý neznevažuje iné organizácie a neprezentuje zavádzajúce alebo klamlivé verejné vyhlásenia ohľadom iných organizácií,
- Dobrovoľník dodržiava bezpečnostné opatrenia a odporúčania vysielajúcej organizácie a prijímateľa, ako aj všeobecné bezpečnostné odporúčania platné pre krajinu pôsobenia.

4. Ciele dobrovoľníckeho programu

Širším cieľom dobrovoľníckej činnosti je **podpora rozvojových intervencií SlovakAid** v prioritných krajinách v zmysle aktuálne platnej Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR na príslušné obdobie. Zároveň je cieľom programu:

- **Budovať národné personálne kapacity**, ktoré majú možnosť uplatniť sa v štátnych inštitúciách, rozvojových mimovládnych organizáciách, akademickom alebo súkromnom sektore,
- **Posilniť kapacity** organizácií a komunit v **partnerských rozvojových krajinách** prostredníctvom transferu vedomostí a zručností,
- **Umožniť mladým ľuďom získať praktickú skúsenosť** s prácou v oblasti rozvojovej spolupráce a interkultúrnu skúsenosť,
- **Podporiť vytváranie inštitucionálnych vzťahov a dlhodobých partnerstiev** medzi slovenskými subjektmi a ich partnermi v rozvojových krajinách,
- **Zvýšiť informovanosť a podporu slovenskej verejnosti** pre rozvojovú spoluprácu prostredníctvom zapojenia dobrovoľníkov po návrate do informačných a vzdelávacích aktivít.

5. Princípy dobrovoľníckeho programu

- **Súlad s cieľmi rozvojovej spolupráce SR** – dobrovoľnícky program pomáha naplňovať ciele politiky rozvojovej spolupráce SR. Podporuje jej teritoriálne a sektorové zameranie. Program však poskytuje aj určitú mieru flexibility a budovania nových príležitostí. Časť aktivít môže byť realizovaná aj v iných krajinách alebo sektoroch, čo rozšíri kapacity slovenských subjektov a umožní SR flexibilne reagovať na aktuálne výzvy a príležitosti.
- **Vnímovosť k potrebám partnerských krajín** – dobrovoľníci sú umiestňovaní v mimovládnych organizáciách, vo vzdelávacích inštitúciách a prípadne aj v štátnom sektore na základe potrieb partnerskej krajiny, prijímateľa dobrovoľníckej činnosti

(ďalej aj len „prijímateľ“) a komunity rešpektujúc dohodu s vysielajúcou organizáciou.

- **Status dobrovoľníka** – dobrovoľníci nemajú slúžiť ako náhrada za domáci personál, iba ako jeho doplnenie alebo na podporu budovania miestnych kapacít.
- **Bezpečnosť dobrovoľníkov** – vysielajúce organizácie a prijímatelia zabezpečia potrebnú ochranu a bezpečnosť dobrovoľníkov. MZVaEZ SR a SAMRS participujú na príprave bezpečnostného školenia vysielaných dobrovoľníkov. V prípade náhleho zhoršenia bezpečnostnej situácie v krajine vysielajúca organizácia rešpektuje odporúčania vyplývajúce zo situačného spravodajstva ZÚ SR akreditovaného v príslušnej krajine.
- **Uznanie dobrovoľníckej práce** – dobrovoľníci sa po návrate zúčastňujú na podujatiach na podporu rozvojového dobrovoľníctva a globálneho vzdelávania. MZVaEZ SR vytvorilo tradíciu verejného oceňovania dobrovoľníkov SlovakAid. Cena „dobrovoľník SlovakAid“ je jednou z kategórií slávnostného oceňovania Dobrovoľník roka. Od roku 2012 je toto podujatie organizované pod záštitou podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky.
- **Partnerský prístup a rešpekt miestnej kultúry** – všetky zúčastnené strany konajú tak, aby vzájomná komunikácia a činnosť dobrovoľníka niesla známky rešpektu a partnerského prístupu.

6. Pravidlá programu

Do programu na vysielanie dobrovoľníkov sú zapojené MZVaEZ SR, SAMRS, vysielajúce organizácie, prijímatelia, akademické inštitúcie a partnerské organizácie v rozvojových krajinách. Implementačná prax od spustenia programu v roku 2012 viedla **k rozdeleniu právomoci** jednotlivých subjektov zapojených do programu a k stanoveniu **nasledovného postupu pri jeho implementácii**:

1. MZVaEZ SR prostredníctvom SAMRS **informuje** o možnosti predkladať žiadosti o poskytnutie finančných prostriedkov na vyslanie dobrovoľníkov. Informácia je zverejnená na webovom sídle MZVaEZ SR, agentúry SAMRS a Platformy mimovládnych rozvojových organizácií (PMVRO) a obsahuje kritériá hodnotenia a termín uzávierky. V závislosti od aktuálnych disponibilných prostriedkov môže byť počas roka stanovených aj viac termínov na posudzovanie žiadostí.
2. Žiadatelia z radov mimovládnych organizácií a akademických inštitúcií sa uchádzajú o poskytnutie finančných prostriedkov formou **žiadosti** na MZVaEZ SR/ORPO.
3. MZVaEZ SR/ORPO **schvaľuje žiadosti** o poskytnutie finančných prostriedkov na vyslanie dobrovoľníka na základe priorít aktuálnej Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR, kritérií a konzultácií s príslušnými ZÚ SR. Prostriedky na vyslanie dobrovoľníka je možné schváliť aj bez jeho personálnej nominácie.
4. Vysielajúca organizácia **vyhlasuje výberové konanie na dobrovoľníka** na základe identifikovaných potrieb s presne stanovenými podmienkami a výberovými kritériami. Nábor a výber kandidátov sa realizuje formou výberového konania. Zástupcovia MZVaEZ SR a SAMRS môžu byť prizývaní na výberové konanie dobrovoľníka, výber však spadá plne do kompetencie a zodpovednosti subjektu uchádzajúceho sa o finančné prostriedky z programu MZVaEZ SR.

5. Profil vhodného kandidáta na pozíciu, ktorú bude u prijímateľa vykonávať, **vysielajúca organizácia konzultuje a identifikuje s prijímateľom** v rozvojovej krajine. Prijímateľ sa tiež podieľa na definovaní cieľov a úloh dobrovoľníckej činnosti a kompetencií dobrovoľníka a odporúča dĺžku trvania vyslania.
6. SAMRS **uzatvára zmluvy s vysielajúcimi organizáciami** na už schválené dobrovoľnícke projekty.
7. Vysielajúca organizácia zabezpečuje, aby vybratí dobrovoľníci absolvovali **školenie** organizované MZVaEZ SR/SAMRS a **lekársku prehliadku** na certifikovanom pracovisku - klinike cudzokrajných chorôb. Školenie nenahrádza ani nevylučuje akúkoľvek ďalšiu prípravu zo strany vysielajúcej organizácie a prijímateľa.
8. Dobrovoľník **informuje príslušné ZÚ SR** o príchode/ odchode do/z krajiny. Bude tiež kontaktovať príslušný ZÚ SR v prípadoch, že nastane neočakávaná bezpečnostná alebo krízová situácia.
9. Dĺžka dobrovoľníckych pobytov je 3 až 12 mesiacov, pričom za krátkodobé sa považujú pobyty do 6 mesiacov a dlhodobé od 6 do 12 mesiacov. V prípade vyslania experta je dĺžka pobytu stanovená flexibilne.
10. Vysielajúca organizácia poskytuje **podporu dobrovoľníkovi počas celého pobytu** v partnerskej rozvojovej krajine a je zodpovedná za monitorovanie dobrovoľníckych aktivít.
11. Po návrate dobrovoľníka vysielajúca organizácia vypracuje **záverečnú správu**, ktorej súčasťou je písomné **hodnotenie dobrovoľníka**, jeho dobrovoľníckeho pobytu a aktivít realizovaných po jeho návrate.
12. Vysielajúca organizácia zabezpečí zapojenie dobrovoľníkov **po ich návrate do aktivít**, ktorých cieľom je zvyšovanie verejnej informovanosti v oblasti rozvojovej spolupráce a podpora globálneho vzdelávania.
13. Najúspešnejší dobrovoľníci v danom roku môžu byť nominovaní **ocenenie dobrovoľník SlovakAid**, ktoré udeľuje MZVaEZ SR.
14. SAMRS **eviduje vysielaných dobrovoľníkov** a **zverejňuje potrebné logistické pokyny** a formuláre na webovom sídle agentúry SAMRS. Stránka obsahuje okrem iného programový dokument MZVaEZ SR, časový plán a termíny posudzovania žiadostí o finančné prostriedky a formuláre žiadostí s návodmi.

7. Oprávnenosť výdavkov

Oprávnenosť výdavkov sa posudzuje podľa interných manuálov SAMRS (*Finančná príručka a Usmernenie k oprávnenosti výdavkov v rámci Programu vysielania dobrovoľníkov a expertov do rozvojových krajín*).

8. Typy dobrovoľníckeho programu

Program zahŕňa dva typy vyslání:

1. Vysielanie dobrovoľníkov

MZVaEZ SR podporuje predovšetkým vekovú kategóriu 18 až 30 rokov s cieľom zapojiť mladých ľudí do rozvojovej spolupráce, pomôcť im získať skúsenosti, budovať interkultúrny dialóg, zužitkovať ich skúsenosť pre následné budovanie verejného

povedomia o rozvojovej spolupráci v domácom prostredí. Je dôležité, aby sa cielene rozširovala skupina ľudí s profesionálnym záujmom o rozvojovú spoluprácu a zároveň praktickými pracovnými skúsenosťami s čiastkovými procesmi projektového manažmentu a realizácie.

2. Vysielanie expertov

V rámci dobrovoľníckeho programu sú vysielaní aj experti, ktorí poskytujú bezodplatne svoje vedomosti, skúsenosti a zručnosti v prospech organizácií a komúnit v rozvojových krajinách. Teritoriálne a sektorové priority sa (rovnako ako v prípade dobrovoľníkov) odvíjajú od aktuálne platnej Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR. Vysielanie expertov sa môže týkať aj humanitárnej pomoci krajinám postihnutým humanitárnymi krízami.

Experti môžu byť vysielaní aj na dobu kratšiu ako 3 mesiace, respektíve dlhšiu ako 12 mesiacov. Zároveň je možné upraviť limit preplácaných mesačných výdavkov, avšak vždy v súlade s platnou legislatívou SR (napr. opatrenie MF SR č.401/2012 o základných sadzbách stravného pri ZPC). O podmienkach vyslania experta rozhoduje R-ORPO po konzultácii s R-SAMRS a príslušným ZÚ SR.

Výber experta zabezpečuje ORPO v konzultácii so SAMRS a vychádza z potrieb špecifikovaných partnerskou rozvojovou krajinou a z odporúčaní mimovládnych rozvojových organizácií. Oprávnenosť výdavkov sa v prípade expertov a dobrovoľníkov posudzuje rovnako.

9. Geografické a sektorové zameranie programu

Geografické a sektorové zameranie programu MZVaEZ SR na vysielanie dobrovoľníkov a expertov do rozvojových krajín vychádza z aktuálne platnej Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR.

Prednosť majú aktivity v programových a projektových krajinách a to z dôvodu efektivity a synergie s už podporovanými projektmi. MZVaEZ SR však nevyklučuje ani vysielanie dobrovoľníkov do iných rozvojových krajín zo zoznamu Výboru OECD pre rozvojovú pomoc (DAC).

Pri vysielaní dobrovoľníkov MZVaEZ SR vychádza zo sektorových priorít definovaných v platnej Strednodobej stratégii rozvojovej spolupráce SR. Program však umožňuje podporiť aj vyslanie dobrovoľníka v inom sektore.

10. Financovanie programu

MZVaEZ SR vyčleňuje každoročne v rámci zamerania bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR na príslušný rok v rozpočtovom podprograme 05T0A – Oficiálna rozvojová pomoc MZVaEZ SR finančné prostriedky na vysielanie dobrovoľníkov a expertov do rozvojových krajín.

Maximálny limit predstavuje 1200,- EUR (slovom tisícdvisto EUR) za mesiac a môže byť použitý výlučne na pokrytie výdavkov uvedených v bode 7 (Oprávnenosť výdavkov). Vysielajúca organizácia sa môže podieľať na spolufinancovaní vysielania dobrovoľníkov.

V prípade vyslania experta je možné vyššie uvedený maximálny mesačný limit navýšiť v súlade s platnou legislatívou SR.

11. Hodnotenie a udržateľnosť programu na vysielanie dobrovoľníkov a expertov

Program na vysielanie dobrovoľníkov a expertov je hodnotený na programovej a projektovej úrovni. Na projektovej úrovni je hodnotený každý dobrovoľnícky projekt individuálne. Hodnotenie predkladá vysielajúca organizácia formou písomnej záverečnej správy, ktorej súčasťou je hodnotenie dobrovoľníka, dobrovoľníckeho pobytu a aktivít po návrate dobrovoľníka.

Program na vysielanie dobrovoľníkov a expertov do rozvojových krajín je tiež hodnotený raz ročne ako súčasť Správy o oficiálnej rozvojovej pomoci SR za predchádzajúci rok (schvaľuje vláda SR). Ukazovateľom úspešnosti programu je prínos dobrovoľníkov a expertov pre rozvojovú krajinu ako aj uplatnenie dobrovoľníkov v práci súvisiacej s rozvojovou spoluprácou, resp. v rámci aktivít rozvojového globálneho vzdelávania a verejnej informovanosti po návrate do SR. Z tohto dôvodu bude SAMRS evidovať dobrovoľníkov aj s ohľadom na možnosti ich ďalšieho uplatnenia v rámci rozvojovej spolupráce SR.